

Självständigt arbete på grundnivå

Independent degree project – first cycle

Socialt arbete 15 hp

Social Work

Rustad för internationell praktik?

En studie av socionomutbildningars kursplaner

Julia Lidenmark Nilsson & Samira Frej

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Campus Härnösand Universitetsbacken 1, SE-871 88. Campus Sundsvall Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall.

Campus Östersund Kungäppens väg 8, SE-831 25 Östersund.

Phone: +46 (0)771 97 50 00, Fax: +46 (0)771 97 50 01.

MITTUNIVERSITETET

Avdelningen för Socialt arbete

Examinator: Masoud Kamali, Masoud.Kamali@miun.se

Handledare: Jessica H. Jönsson, JessicaH.Jonsson@miun.se

Författare: Julia Lidenmark Nilsson, Juni1500@student.miun.se. Samira Frej,
Safr1500@student.miun.se

Utbildningsprogram: Socionomprogrammet, 210 hp

Huvudområde: Socialt arbete

Termin, år: HT, 2017

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att ur ett postkolonialt perspektiv studera socionomutbildningars lärandemål för utlandspraktik för att belysa dess relevans för studenters personliga och professionella utveckling i relation till internationellt socialt arbete. Studiens resultat bygger på analys av 17 svenska lärosätens och socionomutbildningars kursplaner för praktik, vilket har analyserats med kvalitativ innehållsanalys. För analys och tolkning av studiens material har kritisk och postkolonial teori samt tidigare forskning legat till grund. Studiens resultat visar att majoriteten av socionomutbildningar i Sverige saknar tydliga lärandemål för utlandspraktik och internationellt socialt arbete. Färdighetsträning i socialt arbete definieras i huvudsak i nationella termer. Lärandemål som uppmuntrar studerande till kritisk självreflektion i förhållande till det sociala arbetets globala roll och som global profession berörs endast i ett fåtal av lärosätenas kursplaner. Lärandemål och kurslitteratur som behandlar kritiska och globala perspektiv med relevans för internationellt socialt arbete återfinns inte i någon större utsträckning. Baserad på studiens resultat argumenterar författarna för nödvändigheten av att socionomutbildningar inkluderar lärandemål och kurslitteratur som på ett adekvat sätt kan förbereda studenter för verksamhetsförlagd utbildning och färdighetsträning i socialt arbete bortom den nationella välfärdstatskontexten.

Nyckelord: *Socionomutbildning, Kursplaner, Utlandspraktik, Personlig och Professionell Utveckling, Internationellt Socialt Arbete, Kritisk Reflektion.*

Tack!

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Jessica Jönsson för stöd och råd denna tid - det har varit oerhört betydelsefullt för oss! Ytterligare vill vi tacka Lena Johansson och Kennedy Mushi för att ni väckte ett intresse för det internationella sociala arbetet hos oss. Ett sista tack vill vi rikta till vår familj och vänner som bidragit med hjälp och motivation.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1-3
1. Reflektioner kring utlandspraktik	1- 2
2. Problemformulering	3
2. Syfte och frågeställningar	3-4
3. Metod	4-8
1. Vetenskapsteoretisk positionering	4
2. Urval	4
3. Tillvägagångssätt datainsamling	5
4. Analysmetod	5-6
5. Etiska överväganden	6-7
6. Trovärdighet och Tillförlitlighet	7-8
7. Författarnas förförståelse	8
4. Internationellt socialt arbete	8-10
1. En global definition av socialt arbete	9-10
5. Utbildning i internationellt socialt arbete	10-12
6. Teoretiska perspektiv	12-14
1. Kritisk teori	12-13
2. Postkolonialt perspektiv	13-14
7. Tidigare forskning	14-17
1. Kritiskt internationellt socialt arbete	14-15
2. Kritisk självreflektion	15-16
3. Hinder och dilemman inom internationellt socialt arbete	16-17
8. Resultat och analys	17- 28
1. Eurocentriskt och nationellt perspektiv	17-20
2. Vi-och-Dem tänkande och förhållningssätt	20-23
3. Tillfälliga besökare från Globala Nord i Globala Syd	24-28
9. Diskussion	28-31
1. Metoddiskussion	30
2. Fortsatt forskning	30-31
10. Referenser	32-35

1. Inledning

1.1 Reflektioner kring utlandspraktik

Som studerande på socionomprogrammet valde vi att förlägga våra två praktikperioder i Tanzania, Mwanza. Vi hade begränsade erfarenheter av internationellt socialt arbete och mötte dilemman och problematik i kontexter vi aldrig varit i tidigare. Med begränsade erfarenheter och förberedelse upplevde vi under vår första utlandspraktik i Tanzania att vår kritiska självreflektion och medvetenhet kring den nya kontexten stundtals brast. Brister i förberedelserna under utbildningen inför etiska dilemman och hanteringen av dem upplevde vi många gånger vara ett hinder för oss i arbetet under praktiken men även i vardagen, till exempel hade organisationen som vi praktiserade på begränsade resurser som i sin tur bidrog till att organisationen många gånger var tvungna att neka social och ekonomisk stöttning till de familjer organisationen arbetade med. Vi var med och förmedlade dessa beslut till familjerna vilket vi upplevde problematiskt då vi för familjerna symboliserade makt dels för att vi arbetade för en organisation som ska hjälpa människor i utsatta situationer, men även den omedvetna makt vi symboliserade genom att vi kommer ifrån "The Global North" och ska arbeta med människor i utsatta situationer i "The Global South". Detta medförde till att vi insåg hur nödvändigt det är med kritiska och globala, postkoloniala perspektiv i utlandspraktik. Under vår andra utlandspraktik upplevde vi oss mer förberedda och medvetna inför möjliga etiska dilemman. Med tiden utvecklades vår kritiska självreflektion och medvetenhet till att reflektera kring exempelvis vad vi reproducerade i kontexten vi befann oss i relation till maktperspektiv. Efter dessa två praktikperioder har vi reflekterat över vårt handlingsutrymme som ett genomgående dilemma under vår utlandspraktik. Under vår andra praktikperiod arbetade vi nära en skola och fick bevittna barn bli utsatta för fysisk bestraffning, detta fick oss att reflektera över vårt handlingsutrymme och diskuterade händelserna med vår handledare som sa att denna typ av försummelse av barn troligt inte skulle ha existerat om Tanzania inte tidigare hade varit en gammal koloni.

Som två oerfarna socionomstuderande medförde handlingsutrymmet till en förvirring över vad som egentligen var vårt handlingsutrymme i en situation som ovan, då förberedande kurs innan vår avresa hade problematiserat om vilket handlingsutrymme man har som socionomstuderande och person från "The Global North". Då handlingsutrymmet kan medföra en omedveten maktposition menar vi att det skulle vara av vikt att inneha en tydligare förberedande förståelse och kunskap som uppmuntrar studerande till kritisk självreflektion i förhållande till det sociala arbetets globala roll och profession. Vilket kan bidra till att studerande kan kritiskt reflektera över vad sitt egentliga handlingsutrymme är och inte är samt vilken medveten och omedveten maktposition det kan medföra inom det internationella sociala

arbetet. Det skulle möjligen bidra till en klarare personlig och professionell utveckling och förståelse av att föra över teorin till den faktiska praktiken med en kritisk medvetenhet. Vidare kan man ställa sig frågan hur mycket man kan förbereda sig inför en utlandspraktik och vilket ansvar man har som studerande samt lärosäte vid en förläggning av utlandspraktik. Medför utlandspraktik ett större ansvar hos de studerande?

- Julia Lidenmark Nilsson & Samira Frej

I takt med att världen förändras och globaliseras utvecklas också det sociala arbetet vilket har bidragit till att det är en global profession och praktik i ständig förändring och utveckling (Hugman, Moosa-Mitha & Moyo, 2010; Das & Anand, 2014). Idag är det många som studerar på socionomprogram runtom i landet som väljer att förlägga sin praktik, verksamhetsförlagda utbildning (VFU) utanför de nationella gränserna, internationellt. Att förlägga sin VFU utomlands kan bidra till personlig och professionell utveckling för den studerande i sin kommande yrkesroll inom det sociala arbetet, genom en större förståelse för social problematik i en annan kontext och hur det sociala arbetet organiseras och praktiseras utanför den svenska välfärdsstatskontexten. Studerande som förlägger sin VFU internationellt behöver förberedelse inför den nya kontexten, där kritisk reflektion är en viktig färdighet som sker och utvecklas över tid och bidrar till en klarare personlig och professionell utveckling (Zuchowski, 2014). Studenter som väljer att förlägga sin praktik utomlands är ofta intresserade av att veta mer om internationellt socialt arbete, globala sociala problem och hur socialt arbete organiseras och praktiseras i ett annat land. De vill jobba för att främja mänskliga och sociala rättigheter och arbeta mot orättvisor och förtryck (Jönsson & Flem, 2017; Nuttman-Shwartz & Berger, 2011). Inte sällan uttrycker studenter en vilja att ”göra skillnad” och bidra till förändring i det samhälle och de människor med sociala problem de möter under sin praktik. Oavsett goda intentioner kan sådana ambitioner resultera i omedvetna problematiska och diskriminerande föreställningar, ett ”Vi och Dom” tänkande, handlingar och praktiker kring hur sociala problem och social utveckling ska definieras och avhjälpas i en ”annan kontext”, ofta i ett land i Globala Syd. Under VFU nationellt är studerande ofta medvetna om att ta till sig och lära sig metoder och tillvägagångssätt i det praktiska sociala arbetet. Vid en VFU förlagd internationellt kan studerande ibland ha en problematisk förförståelse om att det är den studerande som ska lära ut metoder och tillvägagångssätt i det praktiska sociala arbetets nya kontext, för att medverka till en förändring (SOU 2005:41; Nuttman-Shwartz & Berger, 2011). Vad riskerar den studerande att bidra till i brist på kritiska maktperspektiv, och vad spelar det sociala arbetets utbildning för roll. Detta kommer vi fortsatt att diskutera ur ett kritiskt maktperspektiv i denna uppsats.

1.2 Problemformulering

Avsaknad av kritisk reflektion hos studerande från Globala Nord (The Global North) som förlägger sin VFU i Globala Syd (The Global South) kan resultera i en oavsiktlig förtryckande social praktik. Utbildningar i socialt arbete som beaktar sådana utmaningar och genom kursplaner och lärandemål med kritiska och globala perspektiv hjälper studenter till en bredare kunskap och större förståelse kring behovet av kritisk maktanalys i förhållande till sig själv och sin roll som blivande professionella socialarbetare, har en stor betydelse (Das & Anand, 2014; Matthew & Lough, 2017).

I Sverige finns idag 17 lärosäten som bedriver socionomutbildning, vilken omfattas av 210 högskolepoäng som slutligen leder till en socionomexamen, *Degree of Bachelor of Science in Social Work*. Inom socionomutbildningen ges möjlighet till VFU nationellt och internationellt (Universitets- och Högskolerådet, u.å.). Internationellt socialt arbete i form av VFU ger studerande en bredare insikt om socialt arbete, olika former för hur det kan organiseras och praktiseras runtom i världen, men även kunskap om hur det lokala och globala möts och påverkar samt påverkas av varandra i en alltmer globaliserad värld. I föreliggande studie vill vi lyfta fram utbildningens roll i förberedelserna för utlandspraktik för studerande inom socionomprogrammet, vad är dess betydelse för studerandes personliga och professionella utveckling samt förmågan till kritisk reflektion kring de utmaningar i internationellt socialt arbete som vi introducerat?

I denna studie kommer begreppen verksamhetsförlagd utbildning (VFU) och ”utlandspraktik” att användas synonymt. Globala Nord och ”Västländer” används synonymt, liksom Globala Syd och ”icke-västerländer”.

2. Syfte och Frågeställningar

Syftet med studien är att analysera socionomutbildningars kursplaner och lärandemål för utlandspraktik för att belysa dess relevans för studenters personliga och professionella utveckling i förhållande till internationellt socialt arbete. Följande frågeställningar har varit vägledande för vår studie.

- Hur definieras syftet med utlandspraktik i kursplaner?
- I vilken utsträckning finns lärandemål som uppmuntrar studenter till kritisk självreflektion till det sociala arbetets globala roll att motverka ett ”Vi och Dom” tänkande?

- I vilken utsträckning återfinns lärandemål och kurslitteratur som behandlar kritiska och globala perspektiv i förhållande till internationellt socialt arbete?

3. Metod

Föreliggande studie har en kvalitativ ansats då syftet är att söka förståelse kring lärandemål genom kursplaners inklusive kurslitteraturens roll i förberedelse för utlandspraktik i relation till internationellt socialt arbete. Studien har genomförts genom att analysera kursplaner och litteraturlistor till kursen VFU inom socionomprogrammet från lärosäten i Sverige.

3.1 Vetenskapsteoretisk positionering

Studiens vetenskapliga positionering är hermeneutisk. Intresset finns i att förklara och förstå kursplaners relevans gällande socionomstuderandes personliga och professionella utveckling i relation till utlandspraktik. Den hermeneutiska positioneringen söker förståelse i det bakomliggande som skrivs och är igenkännande i empirin och ger utrymme i att förstå samt klargöra empirin. Hermeneutiken är humanistisk präglad, vilket ger forskaren utrymme att använda sin logiska analys. I en hermeneutisk positionering analyseras textens mening utifrån de perspektiv som anstiftaren till texten har haft, som i studiens fall är lärosätena anstiftaren till studiens empiri (Bryman, 2011; Kvale & Brinkman, 2014).

3.2 Urval

För att besvara en studies syfte görs ett urval av insamlad empiri (Bryman, 2011; Bell, 2014). Urvalet som har genomförts för att kunna besvara denna studies frågeställningar är ett målinriktat urval. Det målinriktade urvalet har varit av strategisk betydelse för att skapa en överensstämmelse mellan forskningsfrågorna och urvalet (Bryman, 2011; Bell, 2014). Urvalet har varit målinriktat då vi har valt kursplaner innehållande litteraturlista som har varit relevant för studiens syfte och forskningsfrågor.

Inklusionskriterier som formades i början av arbetsprocessen för studien har varit:

- Alla (17) lärosäten i Sverige som har socionomprogram och som erbjuder VFU internationellt.
- Socionomprogram på 210 högskolepoäng där studerande erhåller socionomexamen, med studietakt helfart och dagtid.
- Kursplaner för VFU innehållande litteraturlista från senaste upplagan vid respektive lärosäten.

3.3 Tillvägagångssätt för datainsamling

Första steget för insamling av empiri genomfördes via en sökning på Universitets- och Högskolerådets webbplats: <http://www.antagning.se>. Där sökningen specificerades genom att söka på Universitet/Högskolor: Socionomprogrammet för hösten 2017, studietakt: heltid, undervisningstid: dagtid, undervisningsspråk: svenska, nivå: grundnivå och universitetsutbildning som ger en slutlig socionomexamen. Sökningen ledde fram till 17 lärosäten: *Högskolan Dalarna, Ersta Sköndal Bräcke Högskola, Gävle Högskola, Göteborgs Universitet, Jönköping Universitet, Karlstad Universitet, Linköping Universitet, Linnéuniversitetet, Lunds Universitet, Malmö Högskola, Mittuniversitet, Mälardalens Högskola, Stockholm Universitet, Södertörn Högskola, Umeå Universitet, Uppsala Universitet, och Örebro Universitet*. Universitet och högskolor är statliga myndigheter och därav är kursplaner en offentlig handling som är öppen för allmänheten (Bryman, 2011).

3.4 Analysmetod

Metoden som användes vid analysen för att studera socionomutbildningars kursplaner för utlandspraktik, och belysa dess relevans för studenters personliga och professionella utveckling i internationellt socialt arbete, var en kvalitativ innehållsanalys. En kvalitativ innehållsanalys är meningsfokuserad och knyter samman nyckelord då den analyserar innehållet i empirin och tolkar avsikter, meningsstrukturer eller budskap bakom vad som skrivs i text. Genom en systematisk kategorisering av mönster och huvudteman samt underteman skapas det en sammanhängande disposition. I en kvalitativ innehållsanalys är det av vikt att tillämpa regler för kodning av empirin för att frångå en subjektiv tolkning. Kod i innehållsanalys innebär att delge en egenskap som ges en meningsenhet, medan kategori i innehållsanalysen är grupper av koder som till sitt innehåll liknar varandra (Kvale & Brinkman, 2014; Bryman, 2011).

I en kvalitativ innehållsanalys skiljs det på vad som manifesteras, explicit, och vad det är som ligger latent, implicit. Det manifesta hänvisar till det synliga innehållet, ordagrant, medan det latent innehåll syftar till det bakomliggande innehållet i empirin. Detta bidrar till en holistisk tolkning av empirin (Kvale & Brinkman, 2014; Bryman, 2011).

För att få en helhetsbild av texten, empirin, har den lästs översiktligt för att sedan läsas mer ingående. Därefter delades texten in i meningsbärande enheter som var kopplade till och relevanta för studiens syfte och frågeställningar. För att förkorta men samtidigt vidhålla kärnan i innehållet kondenserades de meningsbärande enheterna i texten. Av de kondenserade meningsenheterna skapades det koder, vilka var i form av fraser och ord som i sin tur skildrar meningsenheternas innehåll. Koderna grupperades i olika kategorier vilka omfattar den centrala

betydelsen i texten. Kategorierna belyser det manifesta innehållet i texten. Utifrån kategorierna skapades det underkategorier. Avslutningsvis utvecklades det teman genom att tolka det latent innehåll i kategorierna (Graneheim & Lundman, 2004).

Studien har en deduktiv och induktiv ansats. Studien har förutbestämda kategorier och koder, men samtidigt så har texten tillåtits att generalisera och tala fritt utifrån en systematik baserad på den kvalitativa analysmetodens riktlinjer. Därefter tillämpas ett kodningsschema för att vidare kunna göra en inläsning och koda de avsnitt där kategorierna/koderna nämns. Sedan tolkas kategoriseringen kopplat till teorin tematiskt (Kvale & Brinkman, 2014; Bryman, 2011). Huvudteman som framkommit i bearbetning av empiriska materialet: (1) *Eurocentriskt och nationellt perspektiv*, (2) *Vi-och-Dem tänkande och förhållningssätt* och (3) *Tillfälliga besökare från Global Nord i Global Syd*.

3.5 Etiska övervägande

Ny forskning i socialt arbete är av stor vikt då det kan tillföra utveckling av ämnet och ny kunskap på individuell-, strukturell- och global nivå. Det är av värde inom forskning att se till etiska överväganden då forskaren har ett ansvar gentemot forskarsamhället, forskningen och världen i stort. Detta medför att det ställs krav på forskare då forskning innehar en viktig position globalt. Därav ska forskning som genomförs ha ett tydligt syfte, men även metodernas genomförande ska vara tydlig i sitt tillvägagångssätt, det ska med andra ord finnas en systematik i forskningen. Forskaren ska förhålla sig kritisk gentemot sina egna förväntningar men även andras, i och med det ställs det krav på forskarens integritet (Gustafsson, Hermerén & Petersson, 2005; Vetenskapsrådet, 2017).

Forskningsetik berör hur och vilken information som ges ut angående forskning. Det finns en rad etiska principer och etiska koder forskare ska följa i sin forskning. Forskning ska besitta ärlighet, tillförlitlighet, objektivitet, vara rättvis och tillgänglig. Forskaren har även en skyldighet att värna om nästa generations forskare i form av exempelvis utbildningar inom forskningsetik och forskareetik. Etiska regler och principer skapar tillsammans en flerdimensionell moralisk aspekt som forskaren ska verka inom för att det ska ses som god forskningssed. God forskningssed bör förnyas och fördjupas under hela karriären för forskare. Forskaren ska inte påverka eller manipulera sin forskning och gå endast efter eget intresse utan ska vara sanningsenlig i sin forskning och öppet redovisa metoder samt resultat (Vetenskapsrådet, 2017).

CUDOS-kraven är av stor vikt inom forskaretiken och innefattar etiska principer för forskning. Sammanfattningsvis så berör CUDOS-kraven att forskning ska vara tillgänglig för samhället och forskarsamhället. Forskning ska endast bedömas utifrån kriterier som är vetenskapliga och ska ämna till ny kunskap, vilket ska vara motivet i genomförandet av forskningen. Därmed har forskare ett ansvar i att ständigt granska och ifrågasätta sin studie. Forskning ska genomsyras av tydlighet, ordning och en god uppbyggnad samt struktur. Vidare ska forskning ha vetenskaplig kreativitet och originalitet för att uppnå god kvalitet. Forskning som är innovativ och nyskapande bidrar till kvalitet i välgjorda studier som reproducerar och ger tillförlitlighet till tidigare genomförd forskning (Vetenskapsrådet, 2017).

Etik i socialt arbete berör dock mer än bara teknikalitet i hur forskaren ska uppföra sig utan även om vilka frågor som ställs, formuleras och beforskas på samhällsnivå eller globalt, frågor som till exempel rör globala orättvisor, mänskliga och sociala rättigheter. Detta är relevant för det sociala arbetets forskning eftersom forskning inom socialt arbete är inriktad på att frigöra mänskliga resurser, vilket utgör det unika med forskning inom socialt arbete. Främjandet för utveckling av kunskap genom det sociala arbetets forskning ämnar till är att stärka banden mellan det sociala arbetets praktik, utbildning och forskning inom nationellt och internationellt socialt arbete. Svenska akademikerförbundet (SSR) har översatt International Federation of Social Work (IFSW) *Statement of Ethical Principles* som belyser etiska globala riktlinjer för det sociala arbetet (SSR, 2015; IFSW, 2012). Inom det sociala arbetets utbildning är det av vikt att lärosäten lyfter betydelsen av globala rättvisefrågor och globala etiska principer i det sociala arbetets utbildningar och hos de studerande genom att formulera tydliga mål i kursplaner för socionomutbildning. Särskilt under VFU och färdighetsträning internationellt bör sociala värderingar och etiska principer lyftas fram för ökad medvetenhet hos studerande om vad etik i socialt arbete globalt som lokalt innebär. Förståelsen för de globala etiska riktlinjerna kan länkas samman med studerandes förmåga att utveckla kritisk medvetenhet till det sociala arbetet och kan bidra till att stärka studerandes personliga och professionella utveckling (Sewpaul & Jones, 2004). Därmed är det av vikt för denna studie att beakta globala etiska principer för internationellt socialt arbete i relation till utlandspraktik för att beakta globala rättvisefrågor och mänskliga rättigheter.

3.6 Trovärdighet och tillförlitlighet

Trovärdighet och tillförlitlighet inom kvalitativa studier är ett krav och även en kvalitetssäkring inom den kvalitativa forskningen. Trovärdighet och tillförlitlighet hänvisar till att forskaren ska, på ett systematiskt sätt, beskriva hur insamlingen av empirin har gått till men det hänvisar även

till bearbetningsprocessen gällande hur analysen har genomförts (Malterud, 2001). Trovärdigheten, den inre validiteten, belyser hur väl forskaren skildrar studiens urvals- och analysprocess samt datainsamling för studien, men den belyser också forskarens förförståelse. Den externa validiteten beskriver hur väl studien kan generaliseras och användas i liknande sammanhang. Tillförlitlighet berör vikten av att det som har avsetts att mätas mäts, inom den kvalitativa forskningen belyses därmed forskarens förförståelse då forskaren kan fungera som ett mätinstrument i kvalitativa studier (Malterud, 2001).

I denna studie har det empiriska materialet analyserats genom en kvalitativ innehållsanalys av utbildningsmaterial (kursplaner). Trovärdigheten och tillförlitligheten i denna studie har åberopats genom att vi som författare till uppsatsen har beskrivit vårt genomförande av studien på ett tydligt sätt. Studiens steg och genomförande har beskrivits öppet och ingen information om arbetsprocessen har dolts från läsaren. Studien ämnar till att lämna ett nytt bidrag till befintlig forskning i studieområdet och till utvecklingsmöjligheter för det sociala arbetets utbildning att inkludera kritiska och globala perspektiv i VFU. Detta diskuteras vidare i senare ”Diskussion”.

3.7 Författarens förförståelse

Förförståelsen belyser forskarens erfarenheter och kunskap som kan ha en inverkan på forskningens resultat (Bryman, 2011). Författarnas förförståelse har haft en inverkan gällande studieområdet för uppsatsen, beträffande val av ämne och tillvägagångssätt, då vi själva har haft två praktikperioder utomlands. Detta har resulterat i personliga erfarenheter och upplevelser gällande bristfällig förberedelse, erfarenheter av dilemman och maktförhållanden som vi mött i utlandspraktik, och vilket i sin tur bidragit till ett intresse för att skriva om och studera internationellt socialt arbete och utbildningens roll i förhållande till detta.

Idén till studien uppkom genom att författarna till studien själva under sin utlandspraktik upplevde begränsningar i det pedagogiska upplägget för kritisk reflektion under kursen. I relation till internationellt socialt arbete och kritiska maktperspektiv upplevdes kursplaner och kurslitteratur vara begränsade.

4. Internationellt socialt arbete

Internationellt socialt arbete har utvecklats ur länders internationella samarbeten genom utbytet av idéer och erfarenheter och det finns många olika former av internationellt socialt arbete som praktiseras runtom i världen (Midgley, 2007; Lyons & May-Chahal, 2017). Internationellt socialt arbete kan enligt Hugman, Moosa-Mitha & Moyo (2010) urskiljas genom fem element. Första elementet innebär att internationellt socialt arbete är när den yrkesverksamme flyttar till

ett annat land och det sociala arbetet praktiseras utanför dennes ursprungsland. En problematik förenat med detta första elementär det som av Midgley (1983) har kallats för ”professionell imperialism” genom implementering av västerländska idéer, perspektiv, teorier, metoder och sätt att förstå, definiera och praktisera socialt arbete utan kontextuell eller lokal hänsyn. Professionell imperialism från Globala Nord till Globala Syd kan leda till ett ”west teaching the rest” scenario (Hugman, Moosa-Mitha & Moyo, 2010). Andra elementet hänvisar till när den yrkesverksamma arbetar med människor som har flytt eller emigrerat, socialt arbete med flyktingar. Tredje elementet avser när socialarbetaren arbetar med internationellt socialt arbete på en Internationell organisation inom eller utanför den yrkesverksammas ursprungsland (Hugman, Moosa-Mitha & Moyo, 2010). Fjärde elementet syftar till projekt som är gränsöverskridande där idéer och samarbeten sker länder emellan. Slutligen hänvisar det femte elementet till den globala världsekonomins påverkan på människor där det sociala arbetet utvidgas, med diskussion kring den ekonomiska och politiska globala dimensionernas påverkan på det socioekonomiska lokala (Hugman, Moosa-Mitha & Moyo, 2010).

Inom socialt arbete har det utformats gemensamma internationella etiska riktlinjer för socialt arbete som står deklarerat i International Federation of Social Workers (IFSW) och som berör gemensamma ståndpunkter i det sociala arbetets grund vilka är som tidigare nämnt; social rättvisa och mänskliga rättigheter. Inom socialt arbete finns det även globala riktlinjer för utbildning inom socialt arbete och som belyser gemensamma internationella riktlinjer, dessa riktlinjer finns i The International Association of School of Social Work (IASSW). IFSW och IASSW har även tillsammans utformat en global definition för socialt arbete för att stärka det sociala arbetet, dess yrkeskår, utbildning och forskning (Meeuwisse & Swärd, 2006; IFSW; 2014).

4.1 En global definition av socialt arbete

Svenska akademikerförbundet (SSR) har översatt International Federation of Social Work (IFSW) *Global definition of Social Work* som definierar den globala definitionen av socialt arbete. Den globala definitionen av socialt arbete beskriver att det sociala arbetets huvuduppgift är att bidra till social sammanhållning, social förändring, social utveckling samt att ha ett emancipatoriskt förhållningssätt. Inom det sociala arbetets profession är det av stor betydelse att utgå från politiska, kulturella, kontextuella, socioekonomiska, historiska och personliga aspekter inom det sociala arbetet. Dessa aspekter är sammankopplade till varandra och kan skapa både hinder och möjligheter för individers välbefinnande och utveckling.

Vidare står det uttryckt i den globala definitionen att professionen arbetar med handlingsstrategier mot personliga och strukturella hinder genom att reflektera över strukturella underlag såsom språk, religion, kön, ålder, klass, etnicitet, funktionsnedsättning och sexuell läggning som kan bidra med privilegium eller förtryck (IFSW, 2014; SSR, 2015).

Socialt arbete eftersträvar social sammanhållning och social inkludering där mänskliga rättigheter och social rättvisa ses vara ett kollektivt ansvarstagande. Socialt arbete utförs världen över på individ, grupp, strukturell och global nivå med fokus på att frigöra mänskliga resurser. Inom den globala definitionen av socialt arbete har dess teorier och metoder länge speglats av västerländska teorier och förhållningssätt, därmed har vikten av respekt för till exempel urfolks kunskaper lyfts i den nya definitionen för att erkänna varje land eller regions värderingar och former för kunskap för att frångå tanken om ”väst” som något av större värde (IFSW, 2014, SSR, 2015). Det är därav viktigt att socionomutbildningar uppmärksammar den globala definitionen av socialt arbetet då socialt arbete verkar för mänskliga rättigheter och social rättvisa globalt.

5. Utbildning i internationellt socialt arbetet

Avstånden i världen har krympt i och med globaliseringen, vilket har påverkat det globala och lokala samt dess påverkan och förhållande till varandra. Globaliseringen är mångdimensionell utifrån dess politiska, kulturella och ekonomiska dimensioner. Detta i sin tur påverkar det sociala arbetet på alla dess nivåer där sociala problem, grupper och individer rör sig länder över. Internationellt socialt arbete har dominerats med tankar och idéer från ”Västländer” gällande hur det sociala arbetet bör vara och ska utföras angående exempelvis teorier och metoder inom professionen. Därmed har det i forskning diskuterats att maktförhållanden bör tas i aspekt och analyseras i hur det lokala påverkar det globala och vice versa gällande globaliseringen (Hugman, Moosa-Mitha & Moyo, 2010; Thörn, 2012).

I det sammanhanget har utbildningen i socialt arbete en central roll att spela genom att bidra med kunskap om socialt arbete som global profession och praktik, och förse studenter med kunskap om och färdigheter i kritiska maktperspektiv för att inte reproducera paternalistiska och västcentriska perspektiv på sociala problem och social utveckling i den ”nya kontexten”. Vilket även kan resultera i att den studerande brister i sin kritiska reflektion och medvetenhet i att förstå orättvisor och maktförhållanden. Kritisk reflektion har en god verkan på samhällsförändring globalt och lokalt, och kan ses som en process med syfte att analysera och urskilja exempelvis traditioner och maktförhållanden. Därmed ses kritisk reflektion som en teori och praktik (Morley, 2014).

Praktik utomlands kan förbereda studerande till kunskap om och kritisk medvetenhet och reflektion till globala och kritiska maktperspektiv. Därmed bör lärosäten erhålla studerande pedagogiska upplägg för kritisk reflektion som inkluderar t. ex. kritiska och postkoloniala perspektiv som kan möjliggöra att studerande frångår ett västcentriskt synsätt och därmed ser utanför sin egen världsbild (Boateng & Thompson 2013; Meeuwisse & Swärd, 2006; Das & Anand, 2014).

VFU i form av internationellt socialt arbete kan medföra en yrkesutveckling i sin framtida roll inom det sociala arbetet då det kan bidra till att studerande får en ökad ödmjukhet och förståelse för social problematik i en annan kontext och hur det sociala arbetet organiseras och praktiseras utanför den nationella välfärdskontexten, vilket kan vara en tillgång i framtida utmaningar inom socialt arbete. Kursplaner som inte förbereder studerande inför utmaningar och dilemman kan bidra till brist på kritisk reflektion och kritisk medvetenhet i relation till maktförhållanden hos de studerande vilket kan vara en riskfaktor i det internationella sociala arbetet i form av VFU. Vilken i sin tur kan resultera i brister inför kommande yrkesroll inom det sociala arbetet (Boateng & Thompson, 2013).

Socialt arbete är en akademisk disciplin som ger en djup och bred utbildning om samhällen och människor. Traditionellt sätt har socionomutbildningar haft ett ”nationellt fokus” i förhållande till social problematik och det sociala arbetets profession där teori och praktik har varit nationellt inriktad. Ett flertal socionomutbildningar har dock börjat införa nödvändiga kritiska och globala perspektiv för att delge studerande kunskap om hur det globala påverkar det lokala och vice versa för att främja social rättvisa och mänskliga rättigheter. Dessa socionomutbildningar lägger stor vikt på att införa kritiska och globala perspektiv givet nödvändiga kunskaper för blivande socionomer kring globalisering, globala sociala problemen och socialt arbete bortom nationella gränser och låta studerande växa i sin personliga och professionella utveckling (Flem et al., 2017; 2017; SSR, u.å.; Boateng & Thompson 2013).

Globala riktlinjer för utbildning inom socialt arbete skapades som ett gemensamt initiativ från IFSW och IASSW för att stärka kvaliteten inom sociala arbetets utbildning. Riktlinjerna behandlar bland annat vikten av att socionomutbildningar ska beakta de etiska principerna utformade av IFSW vilka ska genomsyra utbildning och det sociala arbetet i stort. Riktlinjerna för utbildningen uppmärksammar även vikten av självreflektion för studerande gällande det sociala arbetets grundvärden som mänskliga rättigheter och social rättvisa. Då socialt arbete är ett globalt yrke ska utbildningarnas roll tas genom upplysning om det socioekonomiska, strukturella och globala faktorers påverkan på sociala problem. Socionomstuderande bör därför

ges förberedelse för kommande utmaningar i sin kommande yrkesroll gällande möten med individ, grupp och samhällen internationellt och nationellt. Därav bör kursplaner i anslutning med utlandspraktik ständigt utvecklas och granskas för att ständigt vara aktuell. Kursplanerna för utlandspraktik ska medföra en utveckling av kritisk reflektion och medvetenhet hos studerande (Sewpaul & Jones, 2004; IASSW, 2004).

Kritisk reflektion har en god verkan på samhällsförändring globalt och lokalt, och kan ses som en process med syfte att analysera och urskilja exempelvis ideer, traditioner, maktförhållanden och reflektioner. Därmed ses kritisk reflektion som en teori och praktik (Morley, 2014).

Det bör även finnas en kontinuerlig och ömsesidig kommunikation mellan organisationen i värdlandet som studerande valt att förlägga sin utlandspraktik och den studerandes lärosäte, mellan praktikansvariga lärare och handledare under praktik, för att underlätta lärandet till personlig och professionell utveckling hos den studerande (Sewpaul & Jones, 2004; IASSW, 2004).

6. Teoretiska perspektiv

I denna studie har vi valt en kritisk teori med inriktning mot ett postkolonialt perspektiv, detta då vi lever i en värld som präglas av det koloniala arvet som återskapas globalt och lokalt. Under vår utlandspraktik i Tanzania upplevde och reflekterade vi över strukturerna och praktiker från kolonialismens påverkan gällande maktrelationer som avspeglades genom attityder och fördomar innan avresa, under och efter utlandspraktiken. Dessa attityder sitter djupt rotat i strukturer och återskapas i människors handlande och skapar dominans och hierarki i världen (Payne, 2015; SOU 2005:41).

6.1 Kritisk teori

Teoretiska perspektiv är användbara för att analysera, förstå och förklara det insamlade empiriska materialet och för att besvara studiens frågeställningar och syfte. Den kritiska teorin syftar till att undvika antaganden om hur de måste vara, istället bidrar den kritiska teorin till ett synsätt som är kritisk gentemot hur den globala världsordningen är organiserad. Kritisk teori tar fasta på maktrelationer då det, enligt detta perspektiv, inte finns en enda mänsklig relation som inte innebär ett maktförhållande. Den kritiska teorin fokuserar på globala och strukturella faktorer som en förklaring till rådande ojämlika villkor och förtryck som existerar (Payne, 2015; SOU 2005:41).

Kritiska teorier är till för att ifrågasätta mekanismer och ojämlikheter som råder i samhället och globalt. Sociala problem skapas av globala och strukturella faktorer, där processer som sker på global och strukturell nivå har effekt på individ- och gruppnivå. Den kritiska teorin menar att

sociala problem bildas utifrån globala och samhällseliga strukturer. På detta sätt hålls världen ihop genom att en grupp dominerar över en annan, exempelvis synen om "västerländska länders" dominans över "icke-västerländska länder", kritisk teori ser till globala ojämlikheter och globala orättvisor (Payne, 2015; SOU 2005:41).

6.2 Postkolonialt perspektiv

Ett postkolonialt perspektiv handlar om att synliggöra rasism som är präglad av kolonialismens historia i koppling till hur makt existerar i samhället och är formad av gamla koloniala strukturerna i dagens moderna samhälle och värld. Inom det postkoloniala perspektivet föreligger det ett fokus på hur maktprocesser kopplat till etnicitet, kön, klass och kultur produceras och reproduceras lokalt och globalt. Det postkoloniala perspektivet fokuserar på att förändra och problematisera konstruktionerna som existerar, men även att ifrågasätta tendensen att kulturalisera sociala problem som stämplas med egenskaper som något medfött. Postkoloniala perspektiv tar även upp skapandet av ett "Vi" och "Dom", där "Vi" har makten att definiera "Dom", med andra ord har "The West" kommit att definiera "The Rest". "Väst" ses som en dominerande diskurs och inte endast som ett geografiskt område där "Väst" har dominerat världen kulturellt, socialt och ekonomiskt genom kolonialism, vilket har legitimerats genom diskriminering, rasism och förtryck. Globaliseringen medför separata territorier i världen som får ökad kontakt och influenser av varandra, där frågor som exempelvis fattigdom och diskriminering blivit mer omtalade teman i dagens postmoderna samhälle lokalt och globalt, orättvisor och förtryck reproduceras och produceras, och social rättvisa och mänskliga rättigheter försvagas (Herz, 2012; Payne, 2015; SOU 2005:41).

Etnocentrism eller västcentrism är ett begrepp inom det postkoloniala perspektivet som innebär att människor sätter den egna etniciteten framför "det andra" detta har varit aktuellt i samband med västerländsk kultur och europeiska kulturella uttryck. Där vissa länder utanför Europa har kommit att ses som underutvecklade där "Vi" står för modernitet, och "det andra" står för "primitiva vanor" och är under utveckling (Herz, 2012; Payne, 2015; SOU 2005:41).

Begrepp som "*representationer*" och "*göra skillnad*" är vidare två begrepp inom postkolonialt perspektiv. Representation handlar om hur olika verktyg används för att positionera "oss" och "andra", detta används för att göra skillnad, därav kopplingen mellan de två begreppen. Människor skapar likheter och skillnader för att förstå sin omvärld. Föreställda gemenskaper som "ras", etnicitet, nation och kultur är begrepp där innebörden finns att koppla ihop människor för att skilja dem från "andra". Det är arvet från kolonialismen som har präglat postkolonialismen i utpekningen av "Dem Andra" och tanken om att "Väst" sågs och ses fortfarande som en norm idag (Herz, 2012; Payne, 2015; SOU 2005:41). Postkoloniala

perspektiv har applicerats av forskare i socialt arbete i förhållande till utbildning i socialt arbete inklusive internationell praktik, för att synliggöra sådana maktrelationer kopplat till färdighetsträning och praktik i socialt arbete används postkoloniala perspektiv i forskning i relation till det sociala arbetets utbildning (Jönsson, 2015; Jönsson & Flem, 2017; Sewpaul, 2007).

7. Tidigare forskning

För att hitta relevanta artiklar till denna studie har dels Mittuniversitetets bibliotek använts för sökning av vetenskapliga artiklar och böcker. Databasen som har använts för sökning av vetenskapliga artiklar är *ProQuest Social Science* då det är en samhällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig databas som passar för studiens valda ämne. Studien har förutom vetenskapliga artiklar även utgått från relevanta böcker i ämnet, inklusive tidigare kurslitteratur. För att inspireras och hitta relevanta artiklar till studien gjordes provsökningar i tidigare nämnd databas, provsökningen bidrog till förslag och väsentliga sökord till sökningarna. Sökord som har använts till studien är; *international social work, social work student, education, internship, international field placement, curriculum*. Genom att endast söka på vetenskapligt tillförlitliga, peer reviewed, artiklar och välja ett tidspann mellan 2007-2017 bidrar det till aktuell och relevant litteratur. Engelska valdes som språk på artiklarna och att sökorden skulle återfinnas i abstract för att lättare urskilja relevanta artiklar ur sökning. Artiklarna som valdes utifrån detta söksätt valdes ut genom att läsa rubrikerna, abstract och ”subject”-orden för att få fram relevanta artiklar till studien. Referenser har erhållits genom att läsa de vetenskapliga artiklarna som har sökts fram via ProQuest Social Science och via dessa referenser har det lett fram till nya vetenskapliga artiklar. Artiklar har även tilldelats från studiens handledare. Databasen UlrichsWeb har använts för att undersöka om artiklarna är peer reviewed eller ej.

Nedan kommer tidigare forskning att presenteras som är av betydelse för denna studie. Kritiskt internationellt socialt arbete kommer att presenteras för att uppmärksamma maktförhållanden som existerar och påverkar det internationella sociala arbetet. Kritisk självreflektion kommer även att belysas för att uppmärksamma vikten av att inte bidra som socionomstuderande med en förtryckande social praktik internationellt. Avslutningsvis tas hinder och dilemman internationellt socialt arbete i relation till utlandspraktik upp för att uppmärksamma ett tryggare lärande och utveckling inom det sociala arbetet.

7.1 Kritiskt internationellt socialt arbete

Förändras det sociala arbetet för att ordet ”internationellt” eller ”kritiskt” sätts i relation till det? Internationellt socialt arbete har länge präglats av bristen på kritisk reflektion och

uppmärksammande av maktförhållanden inom det internationella fältet (Dominelli, 2010). Det internationella sociala arbetet har haft en dold roll i form av kolonialistiska projekt som har presenterats som en praktik med ömsesidiga utbyten av det sociala arbetet. Därmed har det internationella sociala arbetet länge identifierats och definierats av Globala Nord (Midgley, 1983; Hugman, Moosa-Mitha & Moyo, 2010). De två världsorganisationerna för socialt arbete och det sociala arbetets utbildning IASSW och IFSW har fått kritik för att vara västerländskt präglad med medlemmar bestående till mestadels från Globala Nord som verkar för det sociala arbetet i Globala Syd, detta kan bidra till generaliseringar om vad det internationella sociala arbetet är (Haug, 2005). Att bredda tanken om internationellt socialt arbete och vidga dess teori samt praktik kan medföra en inkludering av röster från Globala Syd som tidigare har uteslutits. Detta för att frångå den västerländska hegemonin med föreställningen om att ”väst” har den ledande ställningen i världen och inom det sociala arbetet (Haug, 2005; Dominelli; 2010; Sewpaul, 2007). Genom att problematisera maktförhållanden kan det internationella sociala arbetet närma sig det sociala arbetets grundpelare: mänskliga rättigheter, social rättvisa med ett holistiskt förhållningssätt (Haug, 2005; Dominelli; 2010; Sewpaul, 2007).

7.2 Kritisk självreflektion

Ett internationellt perspektiv med ett fokus på mänskliga rättigheter är av värde i kursplaner för utlandspraktik för socionomstuderande då det kan bidra med kritisk självreflektion. Det ger studerande en möjlighet att förstå processerna i mötet av det globala och lokala, då det sociala arbetet verkar på många plan i världen och arbetar för globala sociala frågor. Tillämpningen av kritisk reflektion för studerande inom internationellt socialt arbete medför en ökad kritisk förståelse av maktfrågor, imperialism och kolonialism. Detta är av vikt då avsaknad av kritisk reflektion kan bidra till en förtryckande social praktik. Kritisk reflektion kan medföra ett mer holistisk synsätt och angreppssätt inom det sociala arbetet och resultera till en större förståelse över maktaspekter. Detta leder till att frångå idén om de ”västerländska teorierna” inom det sociala arbetet som något överlägset vilka ska appliceras i ”Den tredje världen” (Das & Anand, 2014; Hawkins & Knox 2014; Haug, 2005).

Avsaknad av kritisk reflektion kan bidra till ett paternalistiskt hjälpande där attityden gentemot individerna socionomstuderande möter under sin utlandspraktik är nedtryckande. Kritisk reflektion är en utvecklingsprocess som resulterar till ett transformativt lärande vilket medför en kritisk granskning av egna ageranden och antaganden, men det medför även att ifrågasätta samt kritiskt granska omgivningen och dess föreställningar. Genom ett transformativt lärande bidrar det till att socionomstuderande under sin utlandspraktik kan vara kritisk gentemot landet

studerande kommer ifrån, vilket kan göra att studerande går ifrån ett etnocentriskt synsätt (Hawkins & Knox, 2014; Das & Anand, 2014; Haug, 2005).

7.3 Hinder och dilemman inom internationellt socialt arbete

Utlandspraktik kan bidra till en större förståelse och förmåga inför det kommande sociala arbetet. Det är av vikt att socionomstuderande får förberedelse inför möjliga hinder som kan mötas under utlandspraktiken. Förberedelse kan trygga lärandet och utvecklingen i det sociala arbetet för studerande, då brist på förberedelse kan medföra ett etnocentriskt förhållningssätt med en negativ attityd gentemot utlandspraktiken. Detta blir sårbart när socionomstuderande placeras från Globala Nord till Globala Syd där länder har haft samt har erfarenhet av kolonialism och postkolonialism (Matthew & Lough, 2017; Wehbi, 2009).

Under utlandspraktik kan socionomstuderande möta hinder inte bara under sin praktikperiod utan även före och efter. Hinder för socionomstuderande som förlägger sin praktik internationellt är möjliga språkbarriärer som skapar ett hinder mellan studerande och klienter men även studerande till handledare. Upplevelsen av att vara en ”minoritet” i ett land kan även upplevas vara ett hinder hos socionomstuderande, dock kan det problematiseras i relation till de privilegier studerande har i relation till maktperspektivet i den internationella kontexten. Men även att inte få tillräckligt med stöd och handledning av organisationen och lärosätet gällande möten av problematik försvårar lärandet för den studerande. Socionomstuderande kan finna svårigheter i mötet av obekanta värderingar i den nya kontexten och dess sociala förhållanden, detta kan skapa stress och isolering hos studerande. Socionomstuderande kan också finna svårigheter i att ibland förbise yrkesetiken i form exempelvis sekretess i arbetet under utlandspraktiken. Genom att förbereda socionomstuderande inför sin utlandspraktik och ta upp viktiga aspekter gällande maktförhållanden har studerande en god grund inför praktik internationellt. Fortsatt är det av vikt att lärosäten ger stöd under utlandspraktiken men även perioden efter studerande kommit hem från sin utlandspraktik. Vikten av att inneha kritisk reflektion inför kommande utlandspraktik kan uppnås vid en förberedande kurs innan avresa som kan bidra till förberedelse intellektuellt och emotionellt inför utlandspraktik (Matthew & Lough, 2017; Wehbi, 2009; Dunlap & Mapp, 2017).

Som nämnts tidigare av Jönsson & Flem (2017) och Nuttman-Shwartz & Berger (2011) finns det ett flertal orsaker till att studerande väljer att förlägga sin VFU internationellt, vanligast är att studerande väljer att förlägga sin praktik utomlands för att få lära sig om det sociala arbetet i en annan kontext. En majoritet av ifrån Globala Nord som förlägger sin praktik utomlands, väljer VFU i Globala Syd. När studerande förlägger sin VFU i Globala Syd framställs det ofta

som en ”exotisk och primitiv plats” i jämförelse med exempelvis en VFU-placering i Globala Nord som står för ”modernitet” (Wehbi, 2009; Askeland, Døhlie & Grosvold, 2016). Det är av vikt att studerande tillhandahållas kritisk reflektion över sin roll och hur makt utformar sig. En annan orsak till att studerande väljer att förlägga sin VFU internationellt är för att studerande kan uttrycka sig att ”älska” människor från olika delar i världen (Wehbi, 2009; Askeland, Døhlie & Grosvold, 2016). Detta antagande om hur en viss grupp är resulterar till generaliseringar och uppfattningar om grupper på ett homogent sätt. Ännu en orsak till att studerande förlägger sin VFU internationellt är även att det finns en tanke om att ”göra skillnad” i landet, vilket kan bidra till ett välgörenhetsperspektiv. Detta tankesätt medför att vissa platser ses mer exotiska än andra och intressantare för den studerande (Wehbi, 2009; Askeland, Døhlie & Grosvold, 2016). Bakom denna uppfattning finns en föreställning om ett ”Vi och Dem”, vilket har skapats genom historiska relationer och de europeiska ländernas vilja att skapa koloniala imperier, vilket länge har speglat relationen mellan Globala Nord och Globala Syd. Det är av vikt att undervisande på lärosäten tror på de studerandes potential att inte bidra med förtryck men även att ge studerande utrymme för att kritiskt granska sina skäl för valet av en utlandspraktik. Utlandspraktik kan ses vara ett tillfälle för studerande att utvecklas personligt och professionellt, men även att bidra med ökad förståelse för globala och lokala problem inom det sociala arbetet. Studerande som förlägger sin praktik utomlands i en okänd kontext kan få en ökad förståelse inför det sociala arbetets bredd i jämförelse med studerande som förlägger sin VFU inom ett bekant område inom sin närmiljö (Wehbi, 2009; Askeland, Døhlie & Grosvold, 2016).

8. Resultat och analys

Genom en kvalitativ innehållsanalys analyserades studiens empiriska material, kursplaner, utifrån studiens frågeställningar och i huvudsak tre huvudteman: *Eurocentriskt och nationellt perspektiv*, *Vi-och-Dem tänkande och förhållningssätt* och *Tillfälliga besökare från Global Nord i Global Syd*. Dessa tre teman har utkristalliserats från analysen av det manifesta och latent innehåll i kursplaner för socionomutbildningarna.

8.1 Eurocentriskt och nationellt perspektiv

Genom att analysera studiens empiriska material framkom det att majoriteten (13), av lärosätens samtliga (17) kursplaner för praktik, verksamhetsförlagd utbildning, syftar till att den studerande får grundläggande kunskaper inom det sociala arbetets praktik. Kursplanerna hänvisar till värdet av att studerande ska få kunskap och förmågan att kunna förankra teori, praktik och metod inom det praktiska sociala arbetet. Vad som har framkommit genom tolkning

av studiens samtliga kursplaner (17) så erbjuder universiteten och högskolorna praktik utomlands där vissa lärosäten har möjlighet att förmedla avtalsplatser med exempelvis en internationell organisation och andra inte, då lärosätena inte kan förmedla avtalsplats internationellt får studerande själv ordna praktikplats utomlands.

Majoriteten av lärosätenas kursplaners syfte för VFU är explicit mer inriktad mot en nationell praktik än en internationell. Ett av dessa lärosäten var Linnéuniversitetet vars syfte var svåruppfattat men tolkades underliggande i kursplanens lärandemål, vilket syftade på att studerande ska tilldelas kunskap om det nationella välfärdssystemet.

“Studenten ska visa kunskap om verksamhetsfältets funktion och uppdrag i välfärdssystemet samt visa förståelse för det sociala arbetets olika kunskapsformer, aktivt kunskapssökande och kunskapsanvändning. “

- *Linneuniversitetet*

Syftet ovan påvisar att studerande ska under sin praktik erhålla kunskap om verksamhetens funktion och uppdrag inom det nationella välfärdssystemet. Detta blir ett tydligt exempel på hur kursplanens syfte har ett explicit fokus på myndighetsutövning inom exempelvis den kommunala sektorn. Vilket kan medföra hinder i studerandes förståelse och förberedelse av andra former av socialt arbete och för internationellt socialt arbete (Das & Anand, 2014). Då syftet med utlandspraktik är vagt framskrivet i majoriteten av lärosätenas kursplaner resulterar det i att studerande begränsas i sin utbildningsprocess i förhållande till internationellt socialt arbete. Med en oklar bild om vad syftet med utlandspraktik är kan det bidra till att studerande inte får ta del av vad som förväntas av den studerande under sin utlandspraktik samt vad kursen för utlandspraktik kunskapsmässigt ska uppfylla. Vilket kan medföra hinder i studerandes personliga och professionella utveckling i sin kommande roll som socialarbetare med bristfällig kritisk medvetenhet om det sociala arbetet.

Det explicita fokuset på myndighetsutövning kan utläsas i hur kursplanernas syfte är utformade med begrepp som *handläggningsprocesser*, *myndighetsutövning* och *myndighetsutövare*. Vilket kan vara mer aktuellt och inriktat på en nationell VFU än en internationell. Jönköping Universitet har ett tydligt exempel i kursplanens syfte på hur begrepp kan påverka synen på nationell och internationell praktik. Jönköping Universitet har liksom Linneuniversitet ett otydligt syfte men utläses i kursplanens lärandemål.

“Diskutera innebörden av myndighetsutövning och rollen som myndighetsutövare”

- *Jönköping Universitet*

Begrepp som myndighetsutövning och myndighetsutövare som framkommer i kursplanens syfte för Jönköpings Universitet hänvisar explicit till en nationell praktik i Sverige och i en annan välfärdscontext utomlands. Vad som kan diskuteras är att studerande trots denna klara inriktningen på nationell praktik kan förlägga sin praktik utomlands. Det kan diskuteras vad som händer när kursplaners syfte inte är kompatibla med den faktiska praktiken som utförs av studerande som förlägger sin VFU internationellt. Vilket kan ses bekymmersamt då socialt arbetet är ett globalt yrke där globala rättvisefrågor ska genomsyra socionomutbildningen. Socionomstuderande bör ges förberedelse för utmaningar i sin kommande yrkesroll inom det praktiska sociala arbetet internationellt och nationellt. Kursplaner som behandlar det praktiska sociala arbetet bör därav ständigt uppdateras för att vara aktuell för att medföra till en utbildningsprocess hos studerande (Sewpaul & Jones, 2004; IASSW, 2004).

Ett genomgående tema i majoriteten av kursplanernas syfte för VFU är även att öka *ansvarstagande* och *självständighet* hos studerande inom det sociala arbetets praktik. Kursplanerna belyser likaså vikten av att studerande ska använda relevanta och vetenskapliga metoder under sin praktik.

“Göra självständiga bedömningar samt använda relevanta och vetenskapligt beprövade metoder i socialt arbete.”

- Gävle Högskola

Utformningen av syftet från Gävle Högskola kan ifrågasättas då syftet i kursplanen hänvisar till att studerande ska självständigt göra bedömningar och applicera metoder inom det praktiska sociala arbetet. Det anses problematiskt att lyfta vikten av självständighet i syftet för VFU internationellt då det inom den internationella kontexten kan bidra till en föreställning om vilka teorier och metoder som ska appliceras inom den internationella kontexten. Vilket i sin tur kan mynna ut i en föreställning om vilka teorier och metoder som anses “bättre” och “överlägsna”. Detta kan utgöra hinder för utbildningsprocessen för studerande och kan medföra hinder för förståelse av kritiska maktperspektiv inom internationellt socialt arbete (Payne, 2015; SOU 2005:41; Hawkins & Know, 2014; Morley, 2014). I förhållande till kritiska maktperspektiv inom internationellt socialt arbete framställs Ersta Sköndal Bräcke Högskola sitt lärandemål bristande.

“Urskilja sambanden mellan social tillit och välfärdens organisering i Sverige, Europa och i ett internationellt perspektiv.”

- Ersta Sköndal Bräcke Högskola

Lärandemålet framställs problematiskt då det åtskiljer Sverige, Europa och det internationella perspektivet. Det kan ifrågasättas varför lärosätet nämner Sverige som land, Europa som världsdel och sen benämner ett internationellt perspektiv. Denna uppdelning och särskiljning mellan länder och världsdelar skapar möjligen föreställningar och hinder för den studerande inom internationellt socialt arbete. Tänkbart kan detta resultera i att studerande blir mer benägna att generalisera och kategorisera med brist på kritiskt maktperspektiv och kritisk reflektion. Kritisk reflektion är av värde då som studiens tidigare forskning har tagit upp kan bristen av kritisk reflektion medföra att studerande skapar föreställningar. I skapandet av föreställningar hos studerande kan det medföra att studerande tror sig att de ska tillämpa “de västerländska teorierna” under sin VFU internationellt, vilket även kan skapa en tanke om det “västerländska” som något överlägset. Detta kan kopplas till människors behov att utforma skillnader och likheter för att förstå sin omvärld. Vad som dock blir problematiskt är när det görs skillnad genom att särskilja ett “oss” mot “dem”. Vilket i sin tur kan bidra till föreställda egenskaper vars innebörd är att länka samman länder för att skilja dem från andra (Herz, 2012; Payne, 2015; SOU 2005:41).

Sammanfattningsvis framställs majoriteten av kursplaners syfte för utlandspraktik otydligt och implicit samt explicit relaterat till en nationell praktik kopplad främst till myndighetsutövning i Sverige, i sin tur blir detta ett tvivelaktigt pedagogiskt upplägg då syftet ska beskriva motivet till utförandet av kursen VFU internationellt. Det kan problematiseras att syftet i kursplanerna hänvisar studerande till att självständigt applicera metoder utan att nämna vikten av kritisk reflektion i relation till utlandspraktik, då avsaknaden av kritisk reflektion kan bidra till brister i uppmärksammandet av maktförhållanden som i sin tur kan leda till att studerande utför en förtryckande praktik. Det är därmed av vikt att studerande ges förberedelse inför VFU internationellt och i mötet med nya kontexter där kritisk reflektion bör tillämpas inom det praktiska sociala arbetet och eventuellt förtydligas i syftet för VFU internationellt (Zuchowski, 2014; Wehbi, 2009).

8.2 Vi-och-Dem tänkande och förhållningssätt

Betydelsen av kritisk reflektion lyfts i majoriteten av de 17 kursplanernas lärandemål, men vad som inte lyfts är kritisk reflektion utifrån globala och kritiska perspektiv. Vilket kan

problematiseras då kritisk reflektion bidrar till ett mer holistiskt synsätt och emancipatoriskt förhållningssätt inom det sociala arbetet (Haug, 2005). Kursplanerna tar däremot upp lärandemål som belyser vikten av reflektion kring etiska dilemman, teori och metod inom det sociala arbetet, implicit i relation till myndighetsutövning. Ett av lärandemålen för Södertörns Högskola gällande VFU belyser dock kritisk reflektion kring metoder och ens egna förhållningssätt inom det praktiska sociala arbetet på individ-, grupp- och samhällsnivå.

“Tillämpa och kritiskt reflektera över metoder och professionella förhållningssätt och bemötande i det sociala arbetets praktik på individ-, grupp- och samhällsnivå.”

- Södertörns Högskola

Lärandemålet för Södertörns Högskola ovan visar en inriktning gentemot nationell praktik för socionomstuderande, lärandemålet hänvisar till att studerande ska erhålla en förmåga att kunna kritiskt reflektera kring bemötande i det sociala arbetets praktik på individ-, grupp- och samhällsnivå, och utesluter den globala nivån. Detta i sin tur visar en tydlig uteslutning av kritisk reflektion kring de globala strukturernas påverkan av det sociala arbetet, vilket kan medföra en bristfällig förståelse av det sociala arbetet internationellt och processerna i mötet av det globala och lokala (Sewpaul & Jones, 2004). Socialt arbete är en global profession och likaså det sociala arbetets utbildning som verkar bortom nationella gränser. Som studiens tidigare forskning har påvisat har det skrivits fram globala etiska riktlinjer för socialt arbete som ska genomsyra hela socionomutbildningen. Detta då förståelsen för globala etiska riktlinjer kan länkas samman med studerandes förmåga att utveckla kritisk reflektion, gällande exempelvis maktförhållanden studerande kan mötas av under sin utlandspraktik. Kritisk reflektion stärker studerandes personliga samt professionella utveckling och ökar förståelse och kunskap för internationellt socialt arbete (Sewpaul & Jones, 2004; IASSW, 2004).

Bristen på kritisk reflektion kan resultera i begränsningar i att förstå hur sociala problem skapas av globala och strukturella faktorer, där processer som sker på global nivå har effekt på strukturell nivå och vice versa, vilket i sin tur har en påverkan på individ- och gruppnivå. Den strukturella och globala diskrimineringen som existerar i världen etablerades i och med kolonialismen och återspeglas i en hierarkisk ordning som finns kvar än idag. Förståelsen kring det sociala arbetets globala roll och kritisk reflektion är viktigt att lyfta inom det sociala arbetets utbildning och lärandemål då bristen på kritisk reflektion kan bidra till en förtryckande struktur och praktik. Kursplaner med ett internationellt perspektiv och kritisk reflektion kan öka förståelsen och förberedelsen hos studerande (Das & Anand, 2014; Payne, 2015; SOU 2005:41).

Utifrån kritisk reflektion kan Umeå Universitets lärandemål för VFU internationellt analyseras, lärandemålet ger uttryck åt att studerande kommer under sin utlandspraktik att möta en “ny kultur” där studerande ska lära sig “basala mål”. Lärandemålet hänvisar även till vikten av att studerande ska få tid att reflektera över händelser som sker under utlandspraktik genom skriftliga- och muntliga uppgifter för att bredda förståelse för den sociala kontexten studerande befinner sig i.

“För internationella fältförlagda studier så innebär nya kulturen, miljön och de nya arbetssätten generellt en ökad tidsåtgång för studenten att lära sig basala mål och strukturer hos den organisation vid vilken den praktiska kunskapen skall erhållas...”

- Umeå Universitet

Vad som är problematisk och kan lätt missuppfattas vid användandet av begreppet “ny kultur” är att det ofta framställs som något singulärt, homogent, statiskt med karaktäristiska egenskaper i förhållande till länder och individer/grupper. Kulturbegreppet innehar ofta en oavsiktlig diskriminerande föreställning om inneboende skillnader som utgörs i normer och principer, vilket kan te sig i exempelvis föreställningen om mötet av “primitiva vanor” under en utlandspraktik (SOU 2005:41). I förhållande till praktik utomlands blir detta problematiskt då dessa perspektiv och diskriminerande förhållningssätt kan ta sig uttryck hos studerande genom en förtryckande social praktik under utlandspraktik.

Begreppet kultur och bristen på kritisk reflektion i kursplaners lärandemål kan medföra att studerande reproducerar och producerar tanken om att möta “något annat” under sin VFU som skiljer sig från den “modernitet” det anses existera i “väst” (SOU 2005:41). Dessa föreställningar kan förstärkas när studerande från Globala Nord förlägger sin utlandspraktik i Globala Syd, då tanken om ”primitiva vanor” och ”modernitet” kan förstärkas med brist på globala och kritiska perspektiv. Lärandemål som behandlar vikten av att studerande ska tillhandahålla kunskaper om kritisk reflektion utifrån globala och kritiska perspektiv kan bidra till att studerande frångår förtryckande föreställningar och en förtryckande social praktik.

Vidare i lärandemålet från Umeå Universitet nämns det även att studerande ska erhålla den praktiska kunskapen som ges under VFU internationellt och även tillhandahålla kritisk reflektion. Detta är värdefullt då det till viss del frångår idén om att västerländska teorier ska appliceras inom den internationella kontexten studerande befinner sig i. Dock kan det västerländska teoretiska perspektiven dominera då det även beror på utbildningarnas upplägg

gällande kurslitteratur och kursmål. Vad som kan frångå denna föreställning är en tydlig framställning av kritisk reflektion, vilket kan medföra ett holistiskt synsätt och ett emancipatoriskt förhållningssätt inom det praktiska sociala arbetet (Wehbi, 2009; Das & Anand, 2014).

Kritisk reflektion tas upp i 5 av 17 kursplaners lärandemål i relation till studerandes egna föreställningar och värderingar i det praktiska sociala arbetet internationellt och nationellt. Mittuniversitetets lärandemål för VFU internationellt belyser dock värdet av att studerande ska kunna kritiskt reflektera över maktrelationer inom det praktiska sociala arbetet i ett professionellt bemötande globalt och lokalt. Lärandemålet belyser även att studerande ska erhålla insikt och kritiskt reflektera om dess egen roll som blivande socialarbetare. Vad som även är intressant är att Mittuniversitet är de enda lärosäte som tydligt lyfter hur maktrelationer skapas och återskapas i system av privilegium och att detta är något som bör beaktas i mötet av nya kontexter inom det sociala arbetets praktik.

“Kunna kritiskt reflektera över, och ha kunskap om, sin egen roll som blivande socialarbetare och hur maktrelationer och system av privilegium spelar roll i professionellt bemötande och för dess sociala arbetets praktiker.”

- Mittuniversitetet Östersund

Mittuniversitetets lärandemål ovan för VFU är ett tydligt exempel på hur ett lärandemål kan väga in den kritiska reflektionens olika komponenter. Kritisk reflektion skapar förutsättningar till ett transformativt lärande hos studerande, där studerande kritiserar sina egna tankar, värderingar och sin omgivning och dess föreställningar. Förmågan att kunna kritiskt reflektera bidrar till en förståelse och en medvetenhet för globala sociala orättvisor och maktförhållanden, men det medverkar även till ökad förståelse av det globala sociala arbetet.

Inför utlandspraktik är det av värde att uppmärksamma och förbereda studerande med kritisk reflektion då det medför en intellektuell och emotionell utveckling hos studerande. Men även till att studerande frångår ett paternalistiskt hjälpande och ett etnocentriskt synsätt (Dunlap & Mapp 2017; Das & Anand, 2014; Haug, 2005). Vilket i sin tur medför till att studerande får en klarare personlig och professionell utveckling samt att studerande blir tryggare i sin blivande globala professionsroll inom det sociala arbetet. Kritisk reflektion resulterar till att studerande kan kritiskt hantera och reflektera över egna tankemönster samt sin och andras föreställningar (Nuttman-Shwartz & Berger, 2011; Sewpaul & Jones, 2004).

8.3 Tillfälliga besökare från Global Nord i Global Syd

Lärandemål och kurslitteratur som belyser kritiska och globala perspektiv bidrar till att studerande får en ökad utvecklingsmöjlighet inom internationellt socialt arbete och en tydligare personlig och professionell utveckling. Bara fem (5) av 17 kursplaner för VFU tar upp vikten av personlig och professionell utveckling i relation till praktik.

”Beskriva sin personliga och professionella utveckling samt sitt behov av fördjupad kunskap det sociala arbetets teori och praktik.”

- Malmö Högskola

Malmö Högskola tar upp i ett av sina lärandemål betydelsen av personlig och professionell utveckling inom det sociala arbetets teori och praktik. En tydlig personlig och professionell utveckling kan resultera i att studerande utvecklas mer i sin kritiska reflektion och medvetenhet kring kritiska maktperspektiv (Sewpaul & Jones, 2004; IASSW, 2004). Gällande kurslitteratur har alla 17 lärosäten gemensamt IFSW *Statement of Ethical Principles* i sina litteraturlistor och lyfter vikten av etik i lärandemålen för kursen VFU, vilket är av värde då de etiska riktlinjerna belyser det mångdimensionella sociala arbetet och vikten av etik. Lärandemål och kurslitteratur som är anpassad för internationellt socialt arbete är specifikt märkbart i två (2) av de 17 lärosätena, Umeå Universitet och Mittuniversitetet. Umeå Universitet försöker att framställa en tydlig förankring mellan lärandemål och kurslitteratur i relation till utbildningsprocessen för VFU internationellt. Lärosätet har utformat en separat kursplan innehållande litteraturlista för VFU internationellt. Lärandemålen trycker på en regelbunden handledning både inom kontexten studerande befinner sig i men även handledning från lärosätet. Detta då det internationella sociala arbetet kräver mer av studerande som förlägger sin VFU internationellt, därmed hänvisas det till vikten av att studerande ska ges tid att reflektera muntligt och skriftligt för att bringa förståelse för det internationella sociala arbetets kontext. Därav har Umeå Universitet utvecklat ett lärandemål som pekar vikten av att studerande ska förhålla sig kritisk och reflexiv under sin utlandspraktik.

”Kursens mål är att den studerande på ett kritiskt och reflexivt sätt ska träna sig i att omsätta sina kunskaper och erfarenheter i det sociala arbetets praktik.”

- Umeå Universitet

Umeå Universitets lärandemål kan problematiseras då lärandemålet hänvisar till att studerande ska träna sig i att överföra kunskaper och erfarenheter inom den nya kontexten studerande

förlägger sin utlandspraktik i. Det är dock av vikt att lärandemålet för utlandspraktik hänvisar till vikten av ett kritiskt och reflexivt tankesätt hos studerande. Problematiken som dock kan lyftas i detta lärandemål är att det kan ge ett intryck av ett outvecklat socialt arbete inom den internationella kontexten då studerande ska “omsätta sina kunskaper” som en tillfällig besökare från Globala Nord i Globala Syd, istället för att ta till sig kunskaper inom kontexten studerande befinner sig i, vilket kan leda till en exotifiering av Globala Syd. Tidigare nämnt i denna studie är denna problematiska föreställning om att “överföra” kunskaper från Globala Nord till Globala Syd vedertagen och inbäddad i globala- och lokalastrukturer som ter sig i hur världen är uppbyggd kring ett eurocentriskt och nationellt perspektiv med ett “Vi och Dom” tänkande och förhållningssätt (SOU 2005:41; Nuttman-Shwartz & Berger, 2011). Fortsättningsvis nämner Umeå Universitet i kursplanen för VFU internationellt om vikten att studerande ska ges tid att reflektera över den sociala kontexten som studerande befinner sig i.

Det är därför viktigt att studenterna har tid till att reflektera över händelser och skeenden och det tar också extra tid att utveckla muntliga- och skriftliga uttrycksätt och förståelser i den sociala kontexten där de befinner sig.

- Umeå Universitet

Det är av vikt att studerande ska ges tid att muntligt- och skriftligt reflektera över händelser och skeenden som kan ske under VFU internationellt och nationellt. Vad som kan diskuteras gällande kursplanens utformning är hur det kan tolkas till att studerande från Globala Nord kommer att möta något “främmande” som kräver tid för reflektion hos studerande. Kursplanens utformning kan utläsas som att studerande kommer att möta ett outvecklat socialt arbete med “händelser och skeenden” som implicit bara sker “där” i Globala Syd och som kräver “extra tid” för reflektion än vid en praktik förlagd nationellt. Vilket kan reproducera tanken om att studerande från Globala Nord kommer att möta “brister och elände” under sin utlandspraktik i Globala Syd, som kommer att kräva extra mycket tid för reflektion. I sin tur kan det ses problematiskt då kursplanen för utlandspraktik vid Umeå Universitet är speciellt inriktad på internationell praktik och bör därav erhålla viktiga global och kritiska maktperspektiv. Vilket vidare kan kopplas till hur kursplanerna är utformade till hur studerande från Globala Nord endast är “tillfälliga besökare” under sin praktikperiod i Globala Syd och ska ges tid att reflektera och skriva om “Dom” och deras “fattigdom och brister”. Detta kan skapa föreställningar om “Den tredje världen” vilket med brist på kritisk reflektion kan bidra till ett Eurocentriskt synsätt som skapar skillnader mellan ett “Vi och Dom” (Herz, 2012; Payne, 2015; SOU 2005:41; Das & Anand, 2014; Hawkins & Knox, 2014).

Som tidigare nämnt har Umeå Universitet utformat en egen kursplan för utlandspraktik och likaså en speciell kurslitteraturlista som kan problematiseras innehållsmässigt då den upplevs mer inriktad gentemot nationell praktik än internationell. Därav kan det vara svårt för studerande att reflektera kring den egna personens betydelse i relation till den internationella kontexten studerande befinner sig i. Det bringar även svårigheter att reflektera kring förståelsen för internationellt socialt arbete om kurslitteraturen inte belyser ett internationellt perspektiv. Trots att Umeå Universitet har tagit fram en separat kursplan innehållande litteraturlista och lärandemål specifikt för VFU internationellt så brister förankringen mellan dessa innehållsmässigt, vilket medför brister i det pedagogiska upplägget för studerande. Vidare har Mittuniversitet ett flertal vetenskapliga artiklar med en tydlig förankring till internationellt socialt arbete. Exempelvis har Mittuniversitet Sakamoto & Pitner (2005) *Use of Critical Consciousness in Anti-Oppressive Social Work Practice: Disentangling Power Dynamics at Personal and Structural Levels* som belyser vikten av kritisk medvetenhet inom det sociala arbetet för att frångå en förtryckande social praktik. Fortsättningsvis har Mittuniversitet ett lärandemål som anses vara gynnsamt för det pedagogiska upplägget för studerande i relation till internationellt socialt arbete, då lärosätet belyser vikten av kunskapen om kritiska och globala perspektiv.

“Ha kunskap om och kritiskt kunna reflektera över hur globala förändringar påverkar människors levnadsvillkor och det sociala arbetets praktik lokalt.”

- Mittuniversitetet Östersund

Då det sociala arbetet verkar världen över och är en global profession är det av stor vikt att studerande får kunskap om kritiska och globala perspektiv för att kunna beakta ett kritiskt maktperspektiv och uppmärksamma en global social rättvisa (IFSW, 2014; SSR, 2015). Det är av värde att Mittuniversitetets lärandemål belyser att studerande ska erhålla kunskaper om hur globala förändringar påverkar människors levnadsvillkor globalt och lokalt. Lärandemålet hänvisar till hur det globala och lokala möts och påverkar samt påverkas av varandra, vilket påverkar det sociala arbetet internationellt och nationellt. Som tidigare forskning nämnt bör kritiskt maktperspektiv tas i aspekt inom internationellt socialt arbete och analyseras i hur globala sociala orättvisor och förtryck reproduceras och produceras (Hugman, Moosa-Mitha & Moyo, 2010; Das & Anand, 2014; Herz, 2012). Vidare hänvisar Örebro Universitets lärandemål för utlandspraktik till att studerande ska erhålla förmåga att självständigt urskilja och lösa problem under sin praktik.

“Förmåga att självständigt urskilja, formulera och lösa problem”

- Örebro Universitet

Som studerande med begränsade erfarenheter av det sociala arbetet kan det vara svårt att urskilja, formulera och lösa sociala problem självständigt. Som nämnt tidigare finns det strukturer som förtrycker och skapar föreställningar om ett “Vi och Dom” vilket tolkas till att lärandemålet implicit hävdar att studerande ska “lösa problem” inom den internationella kontexten, genom att överföra teorier och metoder från “väst” till den nya kontexten. Då studerande förlägger sin VFU från Globala Nord till Globala Syd kan detta bli extra sårbart och problematiskt då det kan reproducera och producera föreställningen om makt, gällande hur och vem som besitter makten att definiera socialt arbete och hur social problematik ska lösas. Detta kan länkas samman till hur Globala Nord och strukturer som existerar globalt “kulturaliserar” social problematik till att existera inom ett specifikt territorium, Globala Syd, där “vi” ska hjälpa “dom” (Payne, 2015; SOU 2005:41; Hawkins & Know, 2014; Morley, 2014). Vad som dock kan lyftas och ses av värde gällande Örebro Universitets kursplan är en av deras vetenskapliga artiklar som är obligatorisk för utlandspraktik; Das, Chaitali & Carter Anand, Janet (2014) *Strategies for critical reflection in international contexts for social work students*, artikeln hänvisar till vikten av kritiskt reflektion hos socionomstuderande för att frångå ett västcentriskt synsätt som involverar föreställningen om Globala Nord som något överlägset inom den internationella kontexten. För att uppnå ett pedagogiskt upplägg som resulterar i en personlig och professionell utveckling hos studerande och kritisk medvetenhet är det dock av vikt att lärandemål och kurslitteratur är förankrade och kompletterar varandra. Ytterligare nämner Örebro Universitets lärandemål att studerande under sin praktik även ska visa på kunskap att använda lagstiftning och de konventioner som berör det sociala arbetet.

“Visa kunskap om och förmåga att tillämpa den lagstiftning och de konventioner som reglerar det sociala arbetet”

- Örebro universitet

Lärandemålet för Örebro universitet kan länkas samman i hur kursplaner ofta latent riktas mot en nationell praktik då lärandemålet hänvisar till att studerande ska visa kunskap och förmågan att tillämpa lagstiftning. Underliggande i lärandemålet tolkas det som om att det är en nationell lagstiftning som ska tillämpas inom en nationell kontext. Detta kan i sin tur uppfattas vagt i

relation till internationell praktik, att tillämpa lagstiftning som reglerar det sociala arbetet inom en internationell kontext kan problematiseras gällande det handlingsutrymme studerande har då det kan misskötas i brist på kritisk reflektion och bidra med en förtryckande social praktik. Vad som kan lyftas i lärandemålet är att det nämns hur studerande ska ha kunskap och förmåga att tillämpa konventioner som reglerar det sociala arbetet vilket innehåller det sociala arbetets grund, mänskliga rättigheter och social rättvisa.

Slutligen kan brister som har framställts i förhållande till kurslitteratur och lärandemål utgöra hinder i studerandes läroprocesser vilket resulterar i begränsningar för studerandes personliga och professionella utveckling inom internationellt socialt arbete. Lärandemål inklusive kurslitteratur upplevs många gånger vara explicit och implicit mer anpassad för VFU nationellt. Detta kan te sig i studerandes hantering av hinder och dilemman inom internationellt socialt arbete, som kan ge konsekvenser i studerandes framställning av sin utlandspraktik och sig själv som kommande socialarbetare i den internationella kontexten. Vad som kan behövas för att utveckla och förbättra VFU internationellt och studerandes utvecklingsmöjligheter kan vara ett tydligare upplägg i kursplaner gällande internationell praktik där uppgifter för kursen och kurslitteratur har en tydlig förankring med varandra med lämpliga examinerande uppgifter om till exempel de etiska dilemman som ett handlingsutrymme kan medföra. Det kan medföra till stöd och reflektion hos studerande men även till en klarare personlig och professionell utveckling. Genom förberedelse i form av diskussion och reflektion om möjliga etiska dilemman innan, under och efter utlandspraktik kan studerande även få en tryggare inlärningsprocess och förberedelse av kritisk reflektion inför etiska dilemman, exempelvis om vad studerandes handlingsutrymme egentligen är och om vad ett missuppfattat handlingsutrymme kan reproducera.

9. Diskussion

Syftet med studien var att studera socionomutbildningars kursplaner för utlandspraktik för att belysa dess relevans för studenters personliga och professionella utveckling inom det internationella sociala arbetet. Detta har genomförts med två teoretiska perspektiv, kritisk teori och postkolonialt perspektiv, samt tidigare forskning inom det valda ämnet. De frågeställningar som har legat till grund för studien är:

- Hur definieras syftet med utlandspraktik i kursplaner?
- I vilken utsträckning finns lärandemål som uppmuntrar studenter till kritisk självreflektion till det sociala arbetets globala roll att motverka ett Vi och Dom tänkande?

- I vilken utsträckning återfinns lärandemål och kurslitteratur som behandlar kritiska och globala perspektiv i förhållande till internationellt socialt arbete?

Utifrån studiens första frågeställning visade resultatet att majoriteten av kursplaners syfte för VFU är mer inriktad mot nationell än internationell VFU och syftar till att studerande ska erhålla grundläggande kunskaper om det praktiska sociala arbetet. Men även att studerande ska kunna förankra teori och metod inom det nationella välfärdssystemet. Sammanfattat skrivs inte syftet med utlandspraktik fram tydligt.

Resultatet av studiens andra frågeställning har visat att alla kursplaners lärandemål för kursen VFU tar upp vikten av att studerande ska kunna reflektera kring etiska dilemman implicit i relation till myndighetsutövning nationellt. Kursplanernas lärandemål har även ett genomgående tema att studerande ska erhålla kunskap om samhällstrukturernas påverkan på det sociala arbetet men utesluter möjligen de globala strukturernas påverkan. Det är ett fåtal av kursplanernas lärandemål som tar upp vikten av kritisk självreflektion hos studerande i relation till det internationella sociala arbetet, vilket kan vara problematiskt då det motverkar ett "Vi och Dom" tänkande.

Studiens tredje frågeställning gav resultatet att majoriteten av lärosätens lärandemål och kurslitteratur inte behandlar kritiska och globala perspektiv i förhållande till internationellt socialt arbete. Ofta kan kursplanerna uppfattas problematiska i sin framställning då det latent kan tolkas i sin utformning som om studerande är tillfälliga besökare i Globala Syd och ska skriva om "Dom" och "deras brister".

Alla lärosätens kursplaner har kurslitteraturen IFSW *Statement of Ethical Principles* gemensamt och knyter an detta genom att lyfta vikten av etik i lärandemålen. Ett lärosätes kursplan och kurslitteratur ämnar ha förankring mellan lärandemål och kurslitteratur för VFU då lärosätet har utformat en enskild kursplan och litteraturlista för VFU internationellt. Vilket kan diskuteras då förankringen mellan kursplanen och litteraturlistan kan anses svag för VFU internationellt. Sammanfattningsvis har frågeställningarna och syftet besvarats genom analys av kursplaner för kursen verksamhetsförlagd utbildning vilket har kopplats till tidigare forskning och teoretiska perspektiv. Resultatet som har framkommit påvisar att det finns brister i kursplaner för VFU internationellt gällande studerandes utbildningsmöjligheter och förmåga till kritisk självreflektion. Vilket är problematiskt då det är av relevans för studerandes personliga och professionella utveckling. Avsaknad av kritisk reflektion hos studerande som förlägger sin praktik utomlands kan riskera att bidra med en förtryckande praktik och brist på kritiska maktperspektiv. Kritisk reflektion hjälper studerande att kritiskt granska sin och omgivningens föreställningar vilket i sin tur medför en klarare personlig och professionell

utveckling. Det är av betydelse att lyfta vikten av kritisk reflektion i kursplaner för VFU internationellt. Avsaknaden av kritisk reflektion i kursplaner för utlandspraktik kan bidra till att studerande generaliserar och kategoriserar med brist på kritiska maktperspektiv och en föreställning om att studerande ska bidra med att göra skillnad genom att applicera teorier och metoder som studerande har tagit del av under utbildningens gång.

9.1 Metoddiskussion

Denna studie har haft en kvalitativ ansats där analysmetoden som har använts har varit en kvalitativ innehållsanalys som har genomförts på kursplaner för kursen verksamhetsförlagd utbildning internationellt. Studiens fokus har varit att analysera kursplaner för att belysa dess relevans för studerandes personliga och professionella utveckling i koppling till utlandspraktik. Metoden har därav upplevts relevant och lämplig då den har bidragit till svar på studiens syfte och frågeställningar. Kursplanerna återfanns på lärosätenas hemsidor, vissa kursplaner var svårare att hitta och erhöles därav via mail från lärosätena.

Om mer tid hade funnits för utveckling av studien skulle undertecknade velat intervjuat studerande som har förlagt sin VFU internationellt samt kurssamordnare för kursen verksamhetsförlagd utbildning för att få ökad förståelse och insikt av vad deras upplevelser är av kursen verksamhetsförlagd utbildning internationellt.

9.2 Fortsatt forskning

Frågor som har väckts gällande fortsatt forskning har uppstått under studiens gång. Författarna till studien har haft funderingar om varför socionomutbildningen till största del är myndighetsinriktad när det rör sig om det praktiska sociala arbetet. Detta bidrar möjligen till en uteslutning av internationellt socialt arbete och dess perspektiv samt praktik. Vilket blir problematiskt då det är en central del i det sociala arbetet och dess värdegrunder: mänskliga rättigheter och social rättvisa, dessa perspektiv är av betydelse inom det sociala arbetet då det tar fasta på människors globala rättigheter.

Kopplat till VFU internationellt skulle det vara intressant och av värde att undersöka samt analysera sociala mediers påverkan på studerandes syn gällande internationellt socialt arbete. Det skulle vara intressant att analysera vad som produceras och reproduceras vid inlägg av exempelvis bilder och text på sociala medier inom den internationella kontexten och hur det kan påverka föreställningen om "dem andra".

Efter diskussioner med studentkollegor vilka också har erfarenheter av utlandspraktik delar vi uppfattningen om bristerna gällande lärandemål samt kurslitteratur inom VFU internationellt. Det vore därav intressant att undersöka vad studerande har för erfarenheter av lärandet gällande

kritiskt reflektion men även om VFU internationellt har bidragit till en ökad förmåga till kritisk reflektion hos studerande i relation till internationellt socialt arbete.

10. Referenser

Akademikerförbundet SSR. (2015). *Etik i socialt arbetet- Etisk kod för socialarbetare*. Kalmar: KST Infoservice.

Akademikerförbundet SSR (u.å.). *Socionom - Med fokus på helheten*. Hämtad: 2017-11-23. Från: <https://akademssr.se/profession/socionom>

Askeland, G A., Døhlie, E. & Grosvold, K. (2016). International field placement in social work: Relevant for working in the home country. *International Social Work*. <http://dx.doi.org/10.1177/0020872816655200>

Bell, J., & Waters, Stephen. (2014). *Doing Your Research Project : A Guide for First-time Researchers*. Milton Keynes: Open University Press.

Boateng, A., & Thompson, A. (2013). Study Abroad Ghana: An International Experiential Learning. *Journal of Social Work Education*, 49(4), 701-715. DOI:10.1080/10437797.2013.812897

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber AB.

Das, C., & Anand, J. (2014). Strategies for critical reflection in international contexts for social work students. *International Social Work*, 57(2), 109-120. DOI: 10.1177/0020872812443693

Dominelli, L. (2010). *Social Work in a Globalizing World*. Cambridge : Polity

Dunlap, A., & Mapp, S. (2017). Effectively preparing students for international field placements through a pre-departure class. *Social Work Education*, 36(8), 893-904. DOI: 10.1080/02615479.2017.1360858

Graneheim, U.H., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: Concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), 105-112. DOI: 10.1016/j.nedt.2003.10.001

Gustafsson, B., Hermerén, Göran, Petersson, Bo, & Vetenskapsrådet. (2005). *Vad är God Forskningsssed: Synpunkter, Riktlinjer Och Exempel*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Flem, A. L. , Jönsson, J. H. , Alseth, A. K. , Strauss, H. & Antczak, H. (2017). Revitalizing social work education through global and critical awareness: Examples from three Scandinavian schools of social work. *European Journal of Social Work*, vol. 20: 1, ss. 76-87.

Haug, E. (2005). Critical reflections on the emerging discourse of international social work. *International Social Work*, 48(2), 126-135

Hawkins, C., & Knox, K. (2014). Educating for international social work: Human rights leadership. *International Social Work*, 57(3), 248-257. DOI: 10.1177/0020872813519462

Herz, M. (2012). *Kritiskt Socialt Arbete*. Malmö: Liber.

Hugman, R., Moosa-Mitha, M., & Moyo, O. (2010). Towards a bordless social work: Reconsidering nations of international social work. *International Social Work*, 53(5), 629-643. Doi: 10.1177/0020872810371203

International Association of Schools of Social Work IASSW. (2004). *Global standards for the education and training of the social work profession*. Adelaide: Social Work Education.

International Federation of Social Work IFSW. (2014). *Global Definition of Social Work*. Hämtad: 2017-11-23. Från: <http://ifsw.org/get-involved/global-definition-of-social-work/>

International Federation of Social Work IFSW. (2012). *Statement of Ethical Principles*. Hämtad: 2017-11-23. Från: <http://ifsw.org/policies/statement-of-ethical-principles/>

Jönsson, J. & Flem, A.L. (2017). International field training in social work education: Beyond colonial divides. Unpublished manuscript.

Jönsson, J. (2015). A Social Work Education Without Borders. *Social Dialogue*, 3(11) 4-7.

Jönsson, J. (2010). Beyond Empowerment: Changing local communities. *International Social Work*, 53(3), s. 393-406.

Kvale, S., & Brinkman, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Lyons, K., & May.Chahal, C. (2017). Glocal social work. *European Journal of Social Work*, 20(1), 1-4. Doi: 10.1080/13691457.2017.1279253

Malterud K. (2001). Qualitative research: standards, challenges, and guidelines. *The lancet*, 358(9280), 483 – 488. doi:10.1016/S0140-6736(01)05627-6

Matthew, L., & Lough, B. (2017). Challenges Social Work Students Encounter in International Field Placements and Recommendations for Responsible Management. *Journal of Social Work Education*, 53(1), 18-36.

Meeuwisse, A., & Swärd, H. (2006). Del 1. Vad är socialt arbete? I Meeuwisse, A., Sunesson, S. & Swärd, H. (Red.), *Socialt Arbete - En Grundbok* (s. 97-124). Stockholm: Natur och Kultur.

Midgley, J. (2007). Global inequality, power and the unipolar world. *International Social Work*, 50(5), 613-626

Midgley, J. (1983) *Professional Imperialism : Social Work in the Third World*. London: Heinemann.

Morley, C. (2014). Using Critical Reflection to Research Possibilities for Change. *British Journal of Social Work*, 44, 1419-1435. doi:10.1093/bjsw/bct004

Nuttman-Shwartz, O., & Berger, R. (2011). Field education in international social work: Where we are and where we should go. *International Social Work*, 55(2), 225-243. DOI: 10.1177/0020872811414597

Payne, M. (2015). *Modern Teoribildning I Socialt Arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Sewpaul, V., & Jones, D. (2004). Global standards for the education and training of the social work profession. *Social Work Education*, 32(5), 493-513. DOI: 10.1080/0261547042000252244

Sewpaul, V. (2007). Challenging East–West value dichotomies and essentialising discourse on culture and social work. *International Journal of Social Welfare*, 16, 398–407. DOI: 10.1111/j.1468-2397.2007.00496.x

SOU 2005:41. *Bortom Vi och Dom - Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.

Thörn, H. (2012). *Globaliseringens Dimensioner: Nationalstat, Världssamhälle, Demokrati Och Sociala Rörelser*. Stockholm: Atlas.

Universitets- och Högskolerådet. (u.å.). Hämtad: 2017-11-16

https://www.antagning.se/se/search?period=HT_2017&freeText=socionom&courseProgram=programs&graduateLevel=on&daytime=on&semesterPart=0&pace=full_time&languageOfInstruction=sv

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wehbi, S. (2009). Deconstructing motivations Challenging international social work placements. *International Social Work*, 52(1), 48. DOI: 10.1177/0020872808097750

Zuchowski, I. (2014). Getting to Know the Context: The Complexities of Providing Off-Site Supervision in Social Work Practice Learning. *The British Journal of Social Work*, 46(2), 409-426. DOI: 10.1093/bjsw/bcu133